

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Rozdział 1. Rosyjski dyskurs o bezpieczeństwie narodowym na tle międzynarodowej refleksji naukowej	32
1.1. Zachodnie koncepcje bezpieczeństwa w rosyjskim kontekście interpretacyjnym	33
1.1.1. Podejście holistyczne w badaniach nad bezpieczeństwem	34
1.1.1.1. Podstawowe rozumienie bezpieczeństwa	36
1.1.1.2. Inne elementy koncepcji bezpieczeństwa	37
1.1.1.3. Implikacje stanowiska realistycznego dla koncepcji bezpieczeństwa	40
1.1.2. Rola państwa w procesie tworzenia bezpieczeństwa	42
1.1.2.1. Państwo jako podmiot bezpieczeństwa	42
1.1.2.2. Bezpieczeństwo narodowe a bezpieczeństwo państwa	45
1.2. Ewolucja miejsca Rosji w polityce międzynarodowej po 1991 roku i jej znaczenie dla rosyjskich koncepcji bezpieczeństwa narodowego	48
1.2.1. Współczesne rosyjskie interpretacje głównych procesów i wydarzeń politycznych po 1991 roku w aspekcie bezpieczeństwa narodowego	48
1.2.1.1. Rosyjska ewolucja polityczna po roku 1991 w perspektywie bezpieczeństwa narodowego	49
1.2.1.2. Rezultat rosyjskiej ewolucji politycznej: samookreślenie się Rosji względem Zachodu	53
1.2.2. Rosja wobec polityki bezpieczeństwa prowadzonej przez państwa Zachodu.	57

1.2.2.1. Nieskuteczność prób współpracy Rosji z Zachodem w kwestiach bezpieczeństwa	58
1.2.2.2. Azjatycki wektor rosyjskiej polityki bezpieczeństwa	64
1.2.3. Ekscepcjonalizm rosyjski w kontekście problematyki bezpieczeństwa	69
1.2.3.1. Rewizjonizm	71
1.2.3.2. Zwrot konserwatywny	74
1.3. Pojęcie bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie rosyjskim	76
1.3.1. Pojęcie bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej	77
1.3.1.1. Rosyjskie rozumienie interesów narodowych	78
1.3.1.2. Definicja bezpieczeństwa narodowego w kontekście zagrożeń	81
1.3.2. Główne wymiary bezpieczeństwa narodowego	83
1.3.2.1. Bezpieczeństwo militarne	84
1.3.2.2. Bezpieczeństwo kulturowe i społeczne	86
1.3.2.3. Bezpieczeństwo ekonomiczne	90
1.3.3. Tworzenie bezpieczeństwa w wymiarze krajowym i międzynarodowym	94
1.3.3.1. Zasady tworzenia bezpieczeństwa w ramach systemu zapewnienia bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej	94
1.3.3.2. Międzynarodowa współpraca na rzecz bezpieczeństwa	95
Rozdział 2. Źródła i podstawy ideologiczne Duginowskiej koncepcji bezpieczeństwa Rosji	99
2.1. Źródła i ogólna charakterystyka poglądów A.G. Dugina	100
2.1.1. Źródła poglądów A.G. Dugina	100
2.1.1.1. Zachodnia myśl polityczna	101
2.1.1.2. Rosyjska tradycja intelektualna	106
2.1.2. Polityczne znaczenie A.G. Dugina	110
2.1.2.1. Ewolucja poglądów	111
2.1.2.2. Znaczenie w rosyjskiej debacie naukowej i politycznej	115
2.2. Główne tezy geopolityczne	119
2.2.1. Antyokcydentalizm	121
2.2.1.1. Problemy Duginowskiej definicji Zachodu	123
2.2.1.2. Płaszczyzny ekspansywności Zachodu	124
2.2.1.3. Zachód jako egzystencjalny przeciwnik Rosji	126

2.2.2. Teoria cywilizacji	129
2.2.2.1. Konteksty interpretacyjne: konfrontacja i imperializm	131
2.2.2.2. Geneza i istota cywilizacji	134
2.2.3. Geopolityczne podziały świata	136
2.2.3.1. Ląd i Morze	137
2.2.3.2. Centrum, peryferie i półperyferie	139
2.2.4. Odrębność cywilizacyjna Rosji	141
2.2.4.1. Rosja jako cywilizacja	143
2.2.4.2. Odrębność systemu i struktur politycznych	146
2.2.4.3. Ciągłość historyczna	148
2.2.5. Konsekwencje geopolitycznych tez A.G. Dugina dla jego koncepcji bezpieczeństwa	150
2.2.5.1. Konfrontacja z Zachodem jako warunek bezpieczeństwa Rosji	150
2.2.5.2. Ideologiczne uzasadnienie rosyjskiego imperializmu	151
2.3. Poglądy filozoficzno-aksjologiczne	153
2.3.1. Antropologia	154
2.3.1.1. Definicja człowieka	155
2.3.1.2. Definicja ludu	157
2.3.2. Aksjologia	158
2.3.2.1. Antyindywidualizm	159
2.3.2.2. Państwocentryzm	161
2.3.2.3. Tradycjonalizm	163
2.3.3. Filozofia wojny	167
2.3.3.1. Wojna jako zjawisko konieczne i pozytywne	168
2.3.3.2. Wojna jako źródło rosyjskiej tożsamości	172
2.3.3.3. Antypacyfizm	175
2.3.4. Znaczenie poglądów filozoficzno-aksjologicznych A.G. Dugina dla jego koncepcji bezpieczeństwa	177
2.3.4.1. Jednostka jako obywatel w służbie państwu	178
2.3.4.2. Imperializm jako teoretyczna podstawa koncepcji bezpieczeństwa	179

Rozdział 3. Podmiot i główne wymiary bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej

3.1. Podmiot bezpieczeństwa narodowego	183
3.1.1. Bezpieczeństwo jako właściwość państwa	184

3.1.1.1. Centralizacja władzy państwowej jako warunek bezpieczeństwa	186
3.1.1.2. Struktura federalna Rosji w kontekście bezpieczeństwa	189
3.1.1.3. Ideologia państwowa jako element bezpieczeństwa państwa	193
3.1.2. Suwerenność państwa	195
3.1.2.1. Pojęcie suwerenności państwa	197
3.1.2.2. Zagrożenia dla suwerenności Rosji	200
3.1.2.3. Suwerenność państwa w rosyjskiej polityce bezpieczeństwa	202
3.1.3. Wróg wewnętrzny jako zagrożenie dla państwa	204
3.1.3.1. Problem wroga wewnętrznego we współczesnej rosyjskiej debacie publicznej	205
3.1.3.2. Piąta kolumna	206
3.1.3.3. Szósta kolumna	210
3.2. Bezpieczeństwo kulturowe i społeczne	212
3.2.1. Społeczne podłoże zagrożeń dla bezpieczeństwa	214
3.2.1.1. Sytuacja społeczno-ekonomiczna	215
3.2.1.2. Sytuacja demograficzna	216
3.2.1.3. Zjawisko imigracji w kontekście bezpieczeństwa	220
3.2.2. Konflikty etniczne jako zagrożenia dla bezpieczeństwa	223
3.2.2.1. Ogólna charakterystyka konfliktów etnicznych w Rosji	224
3.2.2.2. Dowartościowanie niestowiańskich grup etnicznych jako źródło konfliktów	227
3.2.2.3. Nacjonalizm rosyjski (ruski)	230
3.2.2.4. Nacjonalizm i separatyzm mniejszości etnicznych	233
3.3. Bezpieczeństwo ekonomiczne	239
3.3.1. Sytuacja gospodarcza współczesnej Rosji	240
3.3.1.1. Problemy rozwojowe gospodarki rosyjskiej	240
3.3.1.2. Postulowany kierunek rozwoju gospodarczego Rosji	243
3.3.2. Rosja w światowym systemie gospodarczym	245
3.3.2.1. Zagrożenia ekonomiczne Rosji w aspekcie międzynarodowym	246
3.3.2.2. Rosja jako ośrodek eurazjatyckiej integracji gospodarczej	247
3.3.3. Potencjał surowcowy jako kwestia bezpieczeństwa narodowego	249

3.3.3.1. Eksport surowców naturalnych jako narzędzie geopolityki rosyjskiej	249
3.3.3.2. Kierunki rozwoju polityki rosyjskiej w aspekcie surowcowym	252
3.4. Bezpieczeństwo informacyjne i militarne w ujęciu integralnym	254
3.4.1. Bezpieczeństwo informacyjne w kontekście teorii wojen sieciowych	255
3.4.1.1. Wojna sieciowa przeciwko Rosji	257
3.4.1.2. Środki masowego przekazu w rosyjskiej polityce bezpieczeństwa	260
3.4.2. Zagrożenia militarne i terrorystyczne	262
3.4.2.1. Militarizm Zachodu jako zagrożenie dla Rosji	262
3.4.2.2. Zachód jako źródło współczesnego terroryzmu	263
Rozdział 4. Polityka zagraniczna w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej	268
4.1. Rosja w Duginowskiej koncepcji nowego ładu światowego	270
4.1.1. Rosja jako gwarant bezpieczeństwa w wielobiegunowym świecie	272
4.1.1.1. Duginowska interpretacja wielobiegunowości	273
4.1.1.2. Rola Związku Radzieckiego w kształtowaniu ładu światowego	276
4.1.1.3. Sytuacja międzynarodowa Rosji w kontekście światowej dominacji Zachodu	278
4.1.1.4. Międzynarodowy status Rosji w polityce W.W. Putina	281
4.1.2. Zasada imperialna u źródeł koncepcji rosyjskiej przestrzeni strategicznej	283
4.1.2.1. Od rosyjskiej interpretacji zasady ograniczonej suwerenności do Duginowskiej zasady imperialnej	284
4.1.2.2. Rozpad Związku Radzieckiego jako negatywna realizacja zasady imperialnej	290
4.1.2.3. Zasada imperialna w kontekście kierunków polityki zagranicznej Rosji	292
4.2. Kwestie bezpieczeństwa w polityce zagranicznej Rosji	294
4.2.1. Obszar postulowanej integracji eurazjatyckiej	296

4.2.1.1. Aplikacja koncepcji rosyjskiej przestrzeni strategicznej w polityce zagranicznej Rosji	297
4.2.1.2. Projekt Unii Eurazjatyckiej w kontekście Duginowskiego modelu integracji przestrzeni poradzieckiej	298
4.2.2. Relacje rosyjsko-chińskie w perspektywie bezpieczeństwa Rosji	300
4.2.2.1. Chiny jako partner i sojusznik Rosji	301
4.2.2.2. Chiny jako potencjalne zagrożenie dla Rosji	302
4.2.3. Polityka Rosji wobec wybranych państw nieprzyjaznych	304
4.2.3.1. Gruzja	308
4.2.3.2. Polska	310
4.2.3.3. Ukraina	314
Zakończenie	321
Bibliografia	329
1. Źródła	329
1.1. Publikacje Aleksandra G. Dugina	329
1.2. Akty prawne Federacji Rosyjskiej	330
1.2.1. Dokumenty strategiczne	330
1.2.2. Ustawy federalne	331
1.2.3. Dekrety prezydenta Federacji Rosyjskiej	332
1.2.4. Rozporządzenie Rady Ministrów Federacji Rosyjskiej	332
2. Literatura przedmiotu	332
2.1. Biografia i myśl A.G. Dugina	332
2.2. Rosyjska polityka bezpieczeństwa i polityka zagraniczna	334
2.3. Rosyjska myśl konserwatywna	339
2.4. Ogólna problematyka rosjoznawcza	342
2.5. Problematyka bezpieczeństwa i nauk politycznych	344
3. Literatura pomocnicza	350